

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Василенко Олена Володимирівна

УДК 349.3 : 006.032

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ
ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ В
СУЧАСНИЙ ПЕРІОД**

АВТОРЕФЕРАТ

роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
спеціальність 081 «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Валецька О.В.

Рецензент: к.ю.н., доцент
Лісна І.С.

Миколаїв– 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У загальній системі соціального захисту допомоги є одним із самостійних видів матеріального забезпечення працездатних громадян і сімей з дітьми. За тільки їм властивими правовими ознаками і особливостями допомоги відрізняють від інших благ і послуг (в тому числі і від пенсій), які надаються в рамках соціального захисту. Ми отримала у спадок від Радянського Союзу не тільки радянську модель розвитку інституту соціальної допомоги, а ще частину радянського законодавства, починаючи з Кодексу законів про шлюб та сім'ю (втратив чинність у 2004 р.) та Кодекс законів про працю (чинний). Україна проголосила себе соціально-правовою державою. Це положення закріплено в основному законі – Конституції України. Соціальний захист гарантований усім верствам населення, усім категоріям громадян, працівникам, незалежно від статі, віку, соціального та расового походження, релігійних уподобань.

Сучасний період розвитку інституту соціальних допомог характеризується наступними рисами: зниження законодавчої активності щодо реформування соціальної політики взагалі, сімей з дітьми зокрема, зростання інфляції, яка значно зменшила реальний рівень соціальних стандартів, згортання державних соціальних програм, зменшення витрат на соціальний захист сімей з дітьми, збільшення кількості осіб, які потребують соціальної допомоги (біженці, внутрішні переселенці, ветерани війни). Все це, безумовно, значно погіршує можливості для реалізації сім'ям з дітьми прав, гарантованих Конституцією та міжнародними актами у сфері соціального захисту.

В процесі реформування сфери соціального захисту динамічно розвивається і законодавство про соціальні допомоги, з'являються нові види допомог, змінюються терміни, порядок призначення та виплати допомог, їх розмір.

Актуальність теми наукового дослідження зумовлена тим, що реалізація основних завдань соціальної політики потребує ґрунтовних досліджень міжнародних стандартів у соціальній сфері, особливо щодо соціального захисту сімей з дітьми, що активізує науковий пошук у напрямку теоретико-правових та практичних обґрунтувань.

Незважаючи на різні підходи до визначення міжнародних стандартів у соціальній сфері, всі науковці єдині у тому, що вони є базовими орієнтирами для національного законодавства та покликані забезпечити гідний рівень життя для всіх вразливих верств, особливо для сімей з дітьми, підвищити їх матеріальний рівень, встановити відповідні гарантії реалізації соціальних прав. У ст. 9 Конституції України проголошено принцип пріоритету міжнародного права. Для приведення нашого національного законодавства у відповідність з міжнародними стандартами була розроблена Загальнодержавна програма "Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на 2006-2016 рр." на виконання Указу Президента України від 11.07.2005 р. № 1086 "Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей", який визначив, що реалізація втілення державної політики щодо захисту прав дітей є одним із основних напрямів діяльності органів виконавчої влади. Основна мета зазначеної Концепції є встановлення шляхів врегулювання питань ефективного забезпечення та захисту прав дітей в Україні, у тому числі сімей з дітьми. Однак, зважаючи на те, що час, на який вона була розроблена, пройшов, однак не всі очікувані результати були досягнуті.

Сім'я несе основну відповідальність за забезпечення харчування та захист дітей з віку немовлят до підліткового періоду, до повноліття. В сім'ї починається залучення дітей до культури, цінностей та норм суспільства. Для усестороннього та гармонійного розвитку особистості діти повинні зростати в атмосфері щастя, любові та розуміння. Одним з основних завдань держави є розширення соціально-правових гарантій дітей, забезпечення фізичного, інтелектуального, культурного розвитку молодого покоління, створення

соціально-економічних і правових інститутів з метою захисту прав та законних інтересів дитини в Україні. В зв'язку з цим державою надається допомога сім'ям з дітьми. На сьогоднішній день в Україні продовжує зростати кількість неповних сімей. Державна служба статистики України визначає, що в нашій державі 10,3% сімей є неповними, із яких сімей, де виховує мати є 95,5%, а батько - 4,5% .

Ступінь дослідженості теми. До аналізу впровадження в нашій державі міжнародних стандартів у сферу державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми зверталася науковці та практики. Окремої уваги потребують наукові праці таких учених, як Н.Б. Болотіна, О.С. Бурлака, К.Б. Бориченко, Б.І. Сташків, Л.В. Кулачок, О.М. Пономаренко, П.М. Корнєва та інші. Проте ця проблема не втратила своєї актуальності, що й зумовлює необхідність проведення даного комплексного дослідження.

Мета і завдання дослідження. *Метою* даної роботи є визначення сутності міжнародних стандартів щодо соціальної допомоги сім'ям з дітьми та особливостей їх реалізації в Україні в сучасний період на основі комплексного аналізу теоретичних положень, національного законодавства, міжнародних актів.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- дослідити основні етапи становлення та розвитку законодавства незалежної України про державну соціальну допомогу сім'ям з дітьми;
- розкрити поняття, ознаки та принципи державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми;
- з'ясувати сутність поняття "міжнародний стандарт" у соціальній сфері;
- дослідити особливості всесвітніх (універсальних) стандартів щодо соціального захисту сімей з дітьми;
- охарактеризувати європейські стандарти та стандарти, закріплені у Конвенціях МОП щодо соціального захисту сімей з дітьми;

- визначити особливості призначення, розмір, строки та припинення виплати державної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами і при народженні дитини;

- розкрити сутність правового регулювання державної допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, та при усиновленні дитини;

- проаналізувати підстави надання та припинення державної допомоги на дітей одиноким матерям та особі, яка доглядає за хворою дитиною;

- виробити конкретні пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення визначених державних допомог сім'ям з дітьми.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають при реалізації сімей з дітьми права на державну соціальну допомогу.

Предметом дослідження є особливості правового регулювання державної соціальної допомоги сім'ям у контексті їх відповідності міжнародним стандартам у цій сфері.

Методи дослідження. Під час наукового дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. За допомогою діалектичного розглянуто поняття "державна соціальна допомога з дітьми" в єдності та взаємозв'язку з іншими видами соціального захисту (підрозділ 1.2), а також поняття "стандарт" та "міжнародний стандарт" у взаємозв'язку з нормами, нормативами та державними гарантіями (підрозділ 2.2; 2.2). За допомогою історичного методу досліджувався розвиток законодавства про державну соціальну допомогу сім'ям з дітьми (підрозділ 1.1). Метод тлумачення надав змогу проаналізувати зміст поняття міжнародний стандарт та державна допомога (підрозділ 1.2, 2.1). Метод аналізу та синтезу застосовано під час дослідження видів державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми (підрозділ 1.2, розділ 3). Використання формально-логічного дозволило виявити недосконалість, багатозначність та суперечливість нормативно-правової бази у сфері державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми (підрозділи 3.1;3.2; 3.3). При формулюванні нових

правових норм та вдосконаленні існуючих, за допомогою яких пропонується внести зміни до чинного законодавства України, використовувався формально-юридичний метод (підрозділи 2.1; 2.2; 3.1). Порівняльно-правовий було використано в процесі аналізу положень національного законодавства у соціальній сфері у порівнянні із нормами міжнародних актів (підрозділи 2.2.; 2.3; 3.1; 3.2; 3.3).

Практичне значення отриманих результатів. Пропозиції та висновки, отримані в результаті дослідження, можуть бути використані при подальшому розширенні та поглибленні наукових пошуків і розробок проблем правового регулювання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми з урахуванням міжнародних стандартів.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, висновки і пропозиції дисертаційного дослідження доповідалися на науково-практичній конференції: "Університетська молодь для сталого майбуття України. Могилянські читання - 2018: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти".

Публікації. Результати магістерського дослідження були представлені та апробовані у вигляді статті "Поняття "міжнародний стандарт" у соціальній сфері".

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів (восьми підрозділів), висновків та списку використаної літератури. Кількість сторінок – 106, основного тексту - 93. Кількість використаних джерел –117.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження. Характеризується стан її наукової розробки, визначаються мета, основні завдання, об'єкт, предмет, методологічні засади дослідження. Вказується ступінь апробації результатів дослідження та наявність публікацій за темою.

Розділ 1. "Теоретико-правові засади державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми" складається з двох підрозділів. У ньому досліджуються періоди становлення законодавства незалежної України щодо державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми та аналізуються поняття, ознаки та основні принципи державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми.

У підрозділі 1.1. "Становлення та розвиток законодавства незалежної України про державну соціальну допомогу сім'ям з дітьми" встановлено, що сучасний період розвитку законодавства у сфері державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми розпочався з 1991 року, однак на тих підставах, які були закладено ще у радянській період. Попри складний шлях становлення власного законодавства у цій сфері та наявні недоліки в Україні сформувалася потужна нормативна база, за допомогою якої здійснюється правове регулювання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми.

У підрозділі 1.2. "Поняття, ознаки та принципи державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми" досліджуються особливості категоріального апарату інституту державних соціальних допомог в цілому, державних соціальних допомог сім'ям з дітьми, зокрема. Пропонується своє визначення державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми - це грошові одноразові та періодичні соціальні виплати, які не залежать від попередньої трудової діяльності, а в окремих випадках, і від доходу, надаються на умовах, в порядку та розмірах, передбачених законодавством для підтримки сімей з дітьми та компенсації витрат, пов'язаних з народженням, вихованням та розвитком дитини за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів.

Розділ 2. "Міжнародні стандарти щодо надання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми" складається з трьох підрозділів та присвячений аналізу міжнародних стандартів у сфері надання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми.

У підрозділі 2.1. "Поняття "міжнародний стандарт" у соціальній сфері" на основі аналізу законодавства України, міжнародних актів та наукових пропозицій визначені основні ознаки соціальних стандартів:

нормативну визначеність, еталонний характер, сукупність вимог, які потрібно неухильно дотримуватися та загальнообов'язковий характер, а також запропоноване власне визначення міжнародних стандартів у сфері соціального захисту сімей з дітьми.

У підрозділі 2.2. "Всесвітні (універсальні) стандарти щодо соціального захисту сімей з дітьми" досліджуються всесвітні (універсальні) стандарти у сфері соціального захисту сімей з дітьми. Серед Всесвітніх (універсальних) актів у сфері соціального захисту сімей з дітьми особливе місце належить Конвенції про права дитини 1989 року. Норми Конвенції є орієнтирами, до яких повинні прагнути всі держави, на підставі яких розробляти регіональні та національні програми. Саме через імплементацію положень Конвенції у національне законодавство здійснюється вплив її норм на відносини у сфері соціального захисту сімей з дітьми в Україні.

У підрозділі 2.3. "Європейські стандарти та стандарти, закріплені у Конвенціях МОП щодо соціального захисту сімей з дітьми" аналізуються норми європейських актів та визначається, що незважаючи на їх розмаїття, всі європейські стандарти виходять із необхідності забезпечення гідного рівня добробуту сім'ї, оскільки саме він є визначальною формою прогресу та цивілізованості людства, його культури, а заможна і здорова родина була і є синонімом незалежної і заможної держави. Ці положення закріплено і у національному законодавстві.

Розділ 3. "Правове регулювання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми в Україні" складається з трьох підрозділів та присвячений аналізу законодавства України та практики у сфері надання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми.

У підрозділі 3.1. "Державна допомога у зв'язку з вагітністю та пологами і при народженні дитини" досліджено підстави призначення та виплати державної соціальної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами та при народженні дитини та встановлено, що законодавство України в

цілому відповідає міжнародним стандартам, особливо щодо тривалості відпустки, однак встановлення державної допомоги у зв'язку з вагітністю і пологами для непрацюючих жінок та жінок, що належать до суб'єктів підприємницької діяльності, для яких, як правило, зазначений вид допомоги є єдиним джерелом існування у цей період, на рівні 25% від прожиткового мінімуму суперечить Конституції України, та не зможе забезпечити навіть мінімальні умови існування ні матері, ні її новонародженої дитини.

У підрозділі 3.2. "Державна допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, та при усиновленні дитини" визначено, що аналіз практики призначення та виплати державної допомоги при усиновленні та при встановленні опіки і піклування свідчить про недосконалість чинного законодавства у цій сфері, що спричинено значною кількістю нормативних актів, що включають і закони, і підзаконні акти, а для полегшення реалізації цього права, необхідно систематизувати законодавство у цій сфері.

У підрозділі 3.3. "Державна допомога на дітей одиноким матерям та особі, яка доглядає за хворою дитиною" досліджується реалізація права на допомогу на дітей одиноким матерям (батькам) має мати (батько) дітей у разі смерті одного з батьків, які не одержують на них пенсію в разі втрати годувальника або соціальну пенсію або соціальну допомогу дитині померлого годувальника, яка передбачена Законом України "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають право на пенсію, та особам з інвалідністю". Однак для всебічної реалізації такого права необхідно провести законодавчі зміни щодо термінологічної визначеності (поняття "одинокі мати" та "одинокі батьки"). У роботі пропонується закріпити запропоновані визначення на законодавчому рівні.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного наукового дослідження та поставлених завдань можна зробити наступні висновки:

1. Становлення законодавства незалежної України про соціальний захист сімей з дітьми базувалося на нормативно-правових актах, які були прийняті ще у радянській період, і це пояснюється низкою історичних та економічних причин. Однак поступово вітчизняне законодавство відходить від радянської моделі та починає формувати власну з урахуванням здобутків світової спільноти на базі міжнародних стандартів у цій сфері. Державна соціальна допомога є однією із організаційно-правових форм соціального захисту, і тому її становлення та розвиток невід'ємні від законодавства у сфері соціального захисту. Процес розвитку власного законодавства пройшов складний шлях, для якого характерним є постійне реформування системи компетентних органів держави, декларативність частини положень державних соціальних програм, зміна законодавства у цій сфері. Однак, незважаючи на явні недоліки, на сучасному етапі сформувалася достатньо потужна нормативна база, за допомогою якої здійснюється правове регулювання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми, але проблема полягає саме у реалізації норм, у дієвому контролі з боку держави за дотриманням нормативних положень. Ми вважаємо, що найбільш повною є класифікація, запропонована О.С. Бурлакою, яку ми також поклали в основу нашого дослідження: 1) початок зародження системи правового регулювання соціального захисту сім'ї, материнства, дитинства та батьківства (з 1990 р. - 1996 р.); 2) становлення українського законодавства у цій сфері (1996 р. - 1998 р.); 3) період активного розвитку законодавства (1998 р. - 2004 р. - прийняття Сімейного Кодексу та Цивільного Кодексу); 4) період нормативно-правового забезпечення розвитку інституту соціальних допомог (2004 р. - 2010 р.); 5) розвиток законодавства, що регулює надання якісної медичної допомоги при вагітності, пологах, догляду за дитиною (2010 р. - 2013 р.); 6) це поступовий спад розвитку правового регулювання соціального захисту сімей з дітьми, що обумовлено рядом факторів, серед яких центральне місце посідає складна соціально-економічна ситуація, політична криза та загострення ситуації на Сході держави.

2. На основі проведеного дослідження поняття державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми пропонуємо своє визначення: державна соціальна допомога сім'ям з дітьми - це грошові одноразові та періодичні соціальні виплати, які не залежать від попередньої трудової діяльності, а в окремих випадках, і від доходу, надаються на умовах, в порядку та розмірах, передбачених законодавством для підтримки сімей з дітьми та компенсації витрат, пов'язаних з народженням, вихованням та розвитком дитини за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів. На підставі проведеного аналізу наукових робіт, ми виділимо основні ознаки державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми. До них відносимо наступні: 1) притаманний аліментарний характер (направлена на забезпечення найважливіших потреб сім'ї з дітьми для їх повноцінного життя); 2) адресний характер (отримувач допомог - визначені законом особи); 3) фінансуються за рахунок Державного та місцевих бюджетів; 4) надається у більшості випадків без урахування доходів (допомога при народженні дитини, при усиновленні); 5) наявна як грошова, так і натуральна форма (надання ліків, одягу, продуктів); 6) обмежені певним часом виплати (допомоги при народженні надається одноразово при народженні дитини і потім протягом 36 місяців); 7) цільовий характер (направлена на подолання та пом'якшення соціальних ризиків). Ми у магістерській роботі досліджували державні соціальні допомоги, які визначено у Законі України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми": допомога у зв'язку з вагітністю та пологами, допомога при народженні дитини, допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, допомога на дітей одиноким матерям, допомога при усиновленні дитини, допомога особі, яка доглядає за хворою дитиною. До принципів, на яких ґрунтується виплата державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми виділяємо: законодавче визначення умов та порядку надання соціальної допомоги, адресність, гуманність, доступність, встановлення соціального стандарту, безповоротності та субсидування.

3. Незважаючи на різні підходи до визначення міжнародних стандартів у соціальній сфері, всі науковці єдині у тому, що вони є базовими орієнтирами для національного законодавства та покликані забезпечити гідний рівень життя для всіх вразливих верств, особливо для сімей з дітьми, підвищити їх матеріальний рівень, встановити відповідні гарантії реалізації соціальних прав. Закладаючи основи відносин між близькими людьми, сім'я одночасно закладає основи відносин із суспільством, орієнтує людину на трудову та суспільно-політичну діяльність людини. Серед джерел міжнародного права, які закріплюють стандарти у цій сфері, необхідно віднести акти ООН, МОП, Ради Європи, Європейського Союзу тощо. Важливою формою реалізації зазначених гарантій є судовий контроль, який здійснюється Європейським судом з прав людини.

4. Серед універсальних міжнародних актів у сфері соціального захисту сімей з дітьми особливе місце належить Конвенції про права дитини, яка містить всеохоплюючий перелік прав дітей, включаючи права сімей з дітьми. Саме через імплементацію положень Конвенції у національне законодавство здійснюється вплив її норм на відносини у сфері соціального захисту сімей з дітьми. Для приведення нашого національного законодавства у відповідність з міжнародними стандартами була розроблена Загальнодержавна програма "Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на 2006-2016 рр.". Однак, зважаючи на те, що час, на який вона була розроблена, пройшов, однак не всі очікувані результати були досягнуті.

5. Європейські (регіональні) стандарти соціального захисту сімей з дітьми передбачені Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., Європейською соціальною хартією (переглянутою) 1996 р., Європейським кодексом соціального забезпечення 1964 р. (переглянутий у 1990 р.), Європейською конвенцією про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом 2009 р., Європейською конвенцією про усиновлення дітей (переглянутою) 2011 р. 10 листопада 2016 року був підписаний Європейський кодекс соціального забезпечення, що є підтвердженням того,

що Україна спрямовує свої зусилля на повну адаптацію національного законодавства у соціальній сфері до європейських стандартів, визначених Європейською соціальною хартією (переглянутою) та цим Кодексом. З огляду проведене дослідження можна стверджувати, що вітчизняне законодавство в цілому відповідає вимогам Кодексу та іншим європейським актам, а в деяких випадках навіть перевищує (наприклад, строк відпустки по вагітності та пологам), однак сучасні реалії економічного життя та рівень не лише допомог, а й заробітних плат не спроможні забезпечити нормальне існування сім'ї з дитиною. І хоча не всі конвенції МОП у сфері соціального захисту ратифіковані, однак нещодавня ратифікація Конвенцій № 102 та 117 підтверджує європейський напрямок розвитку України та поліпшення становища та захисту сім'ї, материнства та батьківства

6. Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами надається у розмірі 100 відсотків середньомісячного доходу (стипендії, грошового забезпечення, допомоги по безробіттю тощо) жінки, але не менше 25 відсотків від розміру встановленого законом прожиткового мінімуму для працездатної особи із розрахунку на місяць. Законодавство України відповідає міжнародним стандартам, встановлюючи тривалість відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами (при нормальному їх протіканні та народженні однієї дитини) тривалістю 18 тижнів. Однак, встановлення державної допомоги у зв'язку з вагітністю і пологами для непрацюючих жінок та жінок, що належать до суб'єктів підприємницької діяльності, для яких, як правило, зазначений вид допомоги є єдиним джерелом існування у цей період, на рівні 25% від прожиткового мінімуму суперечить Конституції України, та не зможе забезпечити навіть мінімальні умови існування ні матері, ні її новонародженої дитини. Ми вважаємо доцільним внести зміни до ст. 9 Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" та ч. 5 п. 7 Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми, передбачивши мінімальний розмір державної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами на рівні прожиткового мінімуму, встановленого законом для

працевдатної особи. Законодавством не передбачено виплата такої допомоги у випадку смерті матері, тому у відповідності з конституційними принципами рівності чоловіка та жінки та їх рівних прав та обов'язків у шлюбі, логічно було б передбачити можливість отримання батьком дитини у разі смерті матері і відпустки післяпологової, і допомоги, якщо мати не отримала її, для догляду за новонародженою дитиною.

7. Найбільш вразливою категорією осіб, які потребують державної підтримки, є діти, що залишились без піклування батьків, діти-сироти. Державна допомога на дітей, над якими встановлено піклування або опіку, призначається піклувальникам та опікунам дітей, які отримали статус дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування. У статті 12-2 Закону визначені умови для призначення допомоги при усиновленні дитини. В ній визначено, що для отримання допомоги необхідно рішення про усиновлення дитини. З метою надання державної підтримки сім'ям, які усиновили дитину впроваджено надання додаткових прав та гарантій у вигляді соціальної відпустки у зв'язку з усиновленням дитини та грошової допомоги при усиновленні дитини. Така допомога надається на кожну усиновлену дитину після 2009 року на підставі рішення суду про усиновлення не залежно від одержання на дитину інших видів допомоги, чим забезпечується посилений захист дітей від такого соціального ризику, як сирітство. Як зазначають науковці, аналіз практики призначення та виплати державної допомоги при усиновленні та при встановленні опіки і піклування свідчить про недосконалість чинного законодавства у цій сфері, що спричинено значною кількістю нормативних актів, що включають і закони, і підзаконні акти, а для полегшення реалізації цього права, необхідно систематизувати законодавство у цій сфері.

8. В нашій державі 10,3% сімей є неповними, із яких сімей, де виховує мати є 95,5%, а батько - 4,5%, тому важливою державною гарантією підтримки таких сімей є виплати державної соціальної допомоги одиноким батькам. Така допомога надається у розмірі, що дорівнює різниці між 100%

прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців. Однак поняття "одинокa мати" в сучасному законодавстві трактується по-різному, а поняття "одинокий батько" не тлумачиться взагалі. Тому, погоджуючись з окремими науковцями, пропонуємо закріпити наступні дефініції. 1. Одинокa мати - це жінка, яка народила дитину, не перебуваючи у шлюбі, і у свідоцтві про народження дитини якої відсутній запис про батька дитини або запис про батька зроблено в установленому законом порядку за вказівкою матері, або вдова чи інша жінка, яка усиновила дитину та виховує її самостійно. 2. Одинокий батько - це чоловік, який не перебуває у шлюбі, батьківство якого визначено за рішенням суду або визначено у свідоцтві про народження дитини, де запис про матір внесено в установленому законом порядку на підставі документа закладу охорони здоров'я про народження дитини або на підставі рішення органу опіки та піклування, вдівця чи іншого чоловіка, який всиновив дитину, виховує та утримує її самостійно. Ці зміни необхідно внести до ч. 2 Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми". З 1 січня 2019 року вступили в силу зміни до законодавства, відповідно до яких з'явився ще один вид допомоги - допомога на дітей, хворих на тяжкі захворювання або через перенесені тяжкі травми. Така допомога у випадках, перерахованих у Законі України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" (хвора на один або декілька видів таких захворювань, станів), призначається одному з батьків, усиновлювачів, опікуну, піклувальнику, прийомному батьку чи матері, батькам-вихователям (законним представникам), який постійно проживає з дитиною, здійснює за нею догляд, у розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. З однієї сторони, додатковий вид допомоги завжди сприймається в суспільстві як посилення соціального захисту. Однак аналіз підстав та умов таких виплат спричиняє занепокоєність тим, що потенційно діти, хворі на перелічені захворювання або через отриманні травми, можуть не отримати статус дитини з інвалідністю, у подальшому -

особи з інвалідністю з дитинства. Зміни можуть привести до значного звуження соціально-захисних заходів, що негативно вплине у подальшому на можливості їх соціальної реабілітації та інтеграції.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕНН

1. Василенко О.В. Поняття "міжнародний стандарт" у соціальній сфері *Університетська молодь для сталого майбуття України*: матеріали XXI Всеукраїнської науково-практичної конференції Моголянські читання - 2018: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти. (Миколаїв 17-18 листопада 2018 року). Миколаїв: Вид-во: ЧНУ ім. Петра Могили, 2019.

АНОТАЦІЯ

Василенко О.В. Міжнародні стандарти державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми та їх реалізація в Україні в сучасний період

Україна проголосила себе соціально-правовою державою. Соціальний захист гарантований усім верствам населення, усім категоріям громадян, незалежно від статі, віку, соціального та расового походження, релігійних уподобань. Реалізація основних завдань соціальної політики потребує ґрунтовних досліджень міжнародних стандартів у соціальній сфері, що активізує науковий пошук. Метою даної роботи є визначення сутності міжнародних стандартів щодо соціальної допомоги сім'ям з дітьми та особливостей їх реалізації в Україні в сучасний період на основі комплексного аналізу теоретичних положень, національного законодавства, міжнародних актів. Міжнародні стандарти у соціальній сфері є базовими орієнтирами для національного законодавства та покликані забезпечити гідний рівень життя для всіх вразливих верств, підвищити їх матеріальний рівень, встановити відповідні гарантії реалізації соціальних прав.

Ключові слова: соціальний захист, міжнародні стандарти, державна соціальна допомога сім'ям з дітьми, стандартизація, соціальні права, державні гарантії.

SUMMARY

Vasilenko O.V. International standards of state social assistance to families with children and their implementation in Ukraine in the modern period

Ukraine has declared itself a social State under the rule of law. Social protection is guaranteed to all segments of the population, to all categories of citizens, regardless of gender, age, social and racial origin, religious preferences. The realization of the main tasks of social policy requires thorough research of international standards in the social sphere, which activates scientific search. The purpose of this work is to determine the essence of international standards regarding social assistance to families with children and the peculiarities of their implementation in Ukraine in the modern period on the basis of a comprehensive analysis of the theoretical provisions, national legislation, international acts. International standards in the social sphere are the basic guideline for national legislation and are intended to ensure a decent standard of living for all disadvantaged groups, increase their material level, establish appropriate guarantees for the realization of social rights.

Key words: social protection, international standards, state social assistance to families with children, standardization, social rights, state guarantees.